

KU 0045 pozycja wydawnictw naukowych
Akademii Górniczo-Hutniczej im. St. Staszica w Krakowie

© Wydawnictwa AGH, Kraków 2001
ISBN 83-88408-72-0

Redaktor Naczelny Uczelnianych Wydawnictw Naukowo-Dydaktycznych:
prof. dr hab. inż. Andrzej Wichur

Z-ca Redaktora Naczelnego: *mgr Beata Barszczewska-Wojda*

Recenzent: *prof. zw. dr hab. Tomasz Goban-Klas*

Projekt okładki i stron tytułowych: *Beata Barszczewska-Wojda*

Opracowanie edytorskie: *zespół redakcyjny UWND AGH*

Korekta: *Danuta Harnik*

Skład komputerowy: „Andre”, tel. 423-10-10

Redakcja Uczelnianych Wydawnictw Naukowo-Dydaktycznych
al. Mickiewicza 30, 30-059 Kraków
tel. (0-12) 617-32-28, tel./fax (0-12) 636-40-38, e-mail: wydagh@uci.agh.edu.pl

Spis treści

Uwagi wstępne	9
1. O potrzebie naukowej refleksji nad rozwojem społeczeństwa informacyjnego	
<i>Ryszard Tadeusiewicz</i>	13
1.1. Wieloaspektowość teorii rozwoju społeczeństwa informacyjnego	13
1.2. Siły napędowe transformacji	15
1.3. Próba oceny	18
1.4. Krytyka i źródła zagrożeń dla społeczeństwa informacyjnego	22
1.5. Ukierunkowanie na wiedzę	25
1.6. Problem bezpieczeństwa	26
1.7. Możliwości i bariery w dalszym rozwoju społeczeństwa informacyjnego	28
Bibliografia	30
2. Poznawcze aspekty badań nad społecznością informacyjną	
<i>Lesław H. Haber</i>	39
2.1. Społeczeństwo informacyjne – zarys problematyki badań	39
2.2. Podłoże i geneza kształtowania się społeczeństwa informacyjnego	40
2.3. Struktura społeczeństwa informacyjnego	43
2.4. Funkcje i dysfunkcje społeczeństwa informacyjnego	48
2.5. Mikrospołeczność informacyjna na przykładzie Studenckiego Miasteczka Internetowego AGH	51
2.6. Metody i techniki badań	54
2.7. Charakterystyka przebiegu badań oraz analizowanej populacji	57
Bibliografia	62
3. Osobowościowe determinanty zachowań internetowych	
<i>Andrzej Augustynek</i>	63
3.1. Poszukiwanie psychologicznych determinant zachowań internetowych	64
3.1.1. Umiejętności komputerowe	65
3.1.2. Częstotliwość korzystania z Internetu	68
3.1.3. Sposoby korzystania z Internetu	71
3.2. Badanie Inwentarzem Osobowości	86
Bibliografia	89

4. Kształtowanie się relacji interpersonalnych w mikrospołeczności informacyjnej	
<i>Agata Maksymowicz</i>	91
4.1. Badana populacja jako składnik e-generacji	92
4.2. Studencka mikrospołeczność informacyjna jako publiczność (audytorium) rozproszona nowego typu	97
4.3. Mikrospołeczność informacyjna w kontekście społecznych kręgów stycznościowych	99
Bibliografia	106
5. Internet w procesach integracji i dezintegracji społecznej	
<i>Lucja Kaprańska</i>	107
5.1. Procesy tworzenia się mikrospołeczności informacyjnej	107
5.2. Internet a procesy tworzenia się więzi społecznych w społeczności studentów AGH. Integracja i dezintegracja zbiorowości	110
5.3. E-styczności a problem tworzenia się grupy społecznej	114
5.4. Internet – szanse i zagrożenia	117
5.5. Wady i zalety Internetu w opinii studentów	119
5.6. Społeczne skutki funkcjonowania Internetu w opinii studentów	122
Bibliografia	126
6. Społeczność akademicka wobec możliwości wykorzystania Internetu w procesie pracy	
<i>Ignacy S. Fiut, Marcin Habryń</i>	127
6.1. Uwagi o pojmowaniu społeczeństwa informacyjnego	127
6.1.1. Częstotliwość, cele i miejsce korzystania z Internetu w opinii społeczności pracowniczej uczelni	128
6.1.2. Preferowane metody, bariery i zalety w pracy w Sieci w opinii pracowników uczelni	133
6.1.3. Ocena sprawności Sieci w uczelni i przeciwwskazania w jej wdrażaniu w opinii pracowników	137
6.2. Społeczność studencka wobec możliwości wykorzystania Internetu w kształceniu	138
6.2.1. Preferencje metod kształcenia na I roku studiów w AGH	139
6.2.2. Bariery w korzystaniu z Internetu w opinii studentów I roku	142
6.2.3. Zalety i wady komunikacji sieciowej w opinii studentów I roku studiów	144
6.2.4. Preferencje metod kształcenia na III roku	148
6.2.5. Bariery w komunikacji za pomocą Internetu w opinii studentów III roku	150
6.2.6. Zalety i wady komunikowania sieciowego w opiniach studentów III roku	151

6.3. Porównanie preferencji metod kształcenia i ocen walorów Internetu przez studentów z I i III roku	154
6.3.1. Metody kształcenia	154
6.3.2. Bariery w komunikacji sieciowej	155
6.3.3. Zalety i wady Sieci	155
6.4. Uwagi porównawcze	156
Bibliografia	163
7. Wykorzystanie technologii informacyjnej w procesie kształcenia studentów AGH	
<i>Janusz Feiner</i>	165
7.1. Komputer i Internet jako media stosowane w nauce własnej studentów AGH	166
7.2. Wielkość internetowych zasobów dotyczących studiowanej dziedziny w opinii studentów AGH	171
7.3. Rodzaje materiałów edukacyjnych zamieszczanych w sieci dla studentów AGH	176
7.4. Aktywność nauczycieli akademickich AGH w zakresie wspomagania procesu kształcenia technologią teleinformatyczną	178
7.5. Kreowanie potrzeby eksplorowania Internetu w procesie studiowania, u studentów AGH, jako jedno z zadań nauczycieli akademickich uczelni	181
7.6. Pozytywne reakcje nauczycieli na korzystanie przez studentów z technik teleinformatycznych w nauce własnej	183
Bibliografia	185
8. Perspektywy wprowadzenia elektronicznej demokracji w działalności uczelni	
<i>Leszek Porębski</i>	187
8.1. Elektroniczna demokracja jako element rewolucji informacyjnej	187
8.2. Zastosowanie technologii informacyjnych i komunikacyjnych w procedurach demokracji bezpośredniej	192
8.3. Elementy elektronicznej demokracji w działalności uczelni	197
8.4. Studenci AGH wobec idei elektronicznej demokracji	200
8.5. Procedury elektronicznej demokracji w funkcjonowaniu AGH. Szanse i zagrożenia	218
8.5.1. Elektroniczna biurokracja	219
8.5.2. Idea sieciowych konsultacji	220
8.5.3. Demokracja bezpośrednia	222
8.6. Elektroniczna demokracja a kryzys idei partycypacji	223
Bibliografia	224
9. Empiryczna idiografia mikrospołeczności informacyjnej. Próba podsumowania	
<i>Lesław H. Haber</i>	227
Bibliografia	232

Uwagi wstępne

Trudno jest przekuć pomysł na bogactwo, jeżeli nie istnieją dostatecznie silne więzi społeczne, a to nawet w dobie Internetu wciąż wymaga czegoś więcej niż odpowiednia szerokość pasma i szybkość łącza.

Francis Fukuyama

W Akademii Górniczo-Hutniczej im. S. Staszica w Krakowie, jako pierwszej uczelni w kraju, w 1997 roku, z inicjatywy JM Rektora AGH prof. zw. dr. hab. inż. Ryszarda Tadeusiewicza został zainicjowany eksperyment internetowy. Jego idea związana była z programem opracowanym przez JM Rektora pod hasłem „Bądź Kolumbem Cyberprzestrzeni”, polegającym na upowszechnieniu wśród społeczności akademickiej – studentów, nauczycieli akademickich, pracowników uczelni, dostępu do Internetu traktowanego jako nowoczesne narzędzie pracy charakterystyczne dla kształtującego się społeczeństwa informacyjnego.

Konkretnym działaniem było sieciowe połączenie obiektów dydaktycznych uczelni z domami studenckimi miasteczka akademickiego AGH. Część domów studenckich, które zostały podłączone do sieci, stworzyła naturalne „laboratorium badawcze” do obserwowania cywilizacyjnych i kulturowych zjawisk związanych zarówno z uwarunkowaniami technologicznymi, jak i społecznymi, które wystąpiły wśród pierwszych użytkowników – studentów i pracowników, w trakcie posługiwania się nowym narzędziem informacyjnym, jakim był Internet.

Jego wieloaspektowe zastosowanie w pracy, edukacji, informacji, rozrywce wyzwoliło wśród użytkowników sieci wielość różnorodnych form zachowań, postaw, działań, które można traktować w kategorii zjawisk pozytywnych, ale również i negatywnych.

Aktualnie Studenckie Miasteczko Internetowe AGH traktowane jako mikrosocjeczność może stanowić poligon doświadczalny, unikatowy w skali kraju, do prowadzenia szeroko pojętych eksploracji interdyscyplinarnych o charakterze technicznym, ekonomicznym, społecznym, medycznym, prawnym itp. Badania te mogą stanowić

punkt wyjścia do diagnozowania, prognozowania zjawisk, zmian cywilizacyjno-kulturowych wynikających z kształtowania się modelu struktur społecznych nowego typu związanych z wykorzystaniem technologii informacyjnej – społeczeństwa informacyjnego.

Poznawczo ważna jest identyfikacja momentu transformacji struktury społecznej z jej procesami, mechanizmami i funkcjami charakteryzującymi jakościową ewolucję w kierunku społeczeństwa informacyjnego. Kwestie te w aspekcie teoretycznym znajdują odbicie w wielu publikacjach zagranicznych, jak również w coraz większym zakresie w opracowaniach polskich. Natomiast brak jest zweryfikowanych wzorów analiz empirycznych prezentowanych zjawisk, które mogłyby stanowić punkt odniesienia do kształtowania koncepcji badań dynamiki tych zmian.

Z tego tytułu inicjatywę JM Rektora AGH, dotyczącą podjęcia szerokich – wieloaspektowych badań nad kształtowaniem się zjawisk społecznych – kulturowych – cywilizacyjnych, związanych z formowaniem się nowego ładu społecznego opartego na technologii informacyjnej, można uznać za pionierską w skali kraju, a także – jak podkreśla wybitny znawca problematyki, prof. zw. dr hab. T. Goban-Klas – za innowację w skali świata.

Jednocześnie podjęty temat badawczy wyzwolił możliwości integracji dyscyplinarnej, łącząc socjologów, psychologów, filozofów, politologów i pedagogów – pracowników Instytutu Nauk Społecznych AGH, we wspólnym poszukiwaniu paradygmatu badań, jak również odpowiadających mu aplikacji teoretycznych i empirycznych.

W realizowanym projekcie badawczym przyjęto założenie, że społeczeństwa informacyjnego nie można traktować jedynie w kategoriach statystycznego modelu heurystycznego, lecz należy uwzględnić również model dynamiki zmian, których rozwój ma nieokreślone continuum czasowe uwarunkowane nieprzewidywalnymi parametrami otoczenia, w którym te procesy zachodzą. Wskazuje to na perspektywiczną wieloetapowość podjętych badań.

Prezentowane w niniejszym opracowaniu rezultaty badawcze dotyczą przełomu 2000–2001 roku i należy je traktować w kategoriach wstępnego sondażu stanowiącego punkt wyjścia do dalszych poszerzonych badań o charakterze interdyscyplinarnym.

W podjętej eksploracji badawczej uczestniczyli:

- zespół analityczny w składzie: prof. AGH dr hab. Ignacy S. Fiut, dr Agata Maksymowicz, dr Łucja Kaprańska, dr Andrzej Augustynek, dr Janusz Feiner, dr Leszek Porębski;
- zespół organizacyjny w składzie: mgr Maria Kogutowska, Urszula Kochaniak, Anna Krzywda.

Badania ankietowe wspomagane były przez: dr Reginę Artymiak, dr Wandę Takuśką-Mróż, mgr Marzenę Mamak-Zdanecką.

Pracami naukowymi, badawczymi i organizacyjnymi kierował bezinteresownie prof. dr hab. Lesław H. Haber, traktując podjęty wysiłek w kategoriach autotelicznych.

Dyrekcja Instytutu Nauk Społecznych pragnie gorąco podziękować JM Rektorowi AGH prof. zw. dr. hab. inż. Ryszardowi Tadeusiewiczowi za zaproszenie do „nowej intelektualnej przygody w cyberprzestrzeni” i umożliwienie poszerzenia dotychczasowego doświadczenia naukowego i badawczego pracownikom Instytutu.

Szczególne wyrazy uznania kierujemy do prof. zw. dr. hab. inż. Andrzeja Wichura, Redaktora Naczelnego Uczelnianych Wydawnictw Naukowo-Dydaktycznych AGH, dzięki któremu książka została opublikowana w tak krótkim czasie.

Za osobiste i logistyczne wspieranie „idei”, a następnie „materii” zrealizowanego projektu badawczego dziękujemy Pani Dyrektor Instytutu Nauk Społecznych, dr hab. Annie Siwik.

Pragniemy poinformować, że część badań była sponsorowana przez światową firmę konsultingową Arthur Andersen, której tą drogą należy się wyróżnienie za aktywne wspieranie inicjatyw naukowo-badawczych.

Nasze wyrazy wdzięczności kierujemy do recenzenta opracowania – prof. zw. dr. hab. Tomasza Gobana-Klasa za podkreślenie pionierskiego charakteru podjętych badań, jak również przedstawienie własnych propozycji tematycznych przyszłego studium badawczego. Podsumowaniem oceny podjętych badań niech będzie metafora cytowana za recenzentem: „każda podróż zaczyna się od wypłynięcia z portu – i to, zarówno władzom AGH, jak i zespołowi badaczy – udaje się nad podziw dobrze”.

Należy podkreślić, że podejmując pionierską tematykę, nie zawsze można się ustrzec przed popełnieniem błędów, których zasygnalizowanie będzie traktowane jako wskazanie dla dalszego merytorycznego i metodycznego doskonalenia warsztatu naukowo-badawczego.

Lesław H. Haber

